

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

KETVIRTASIS SKYRIUS

BYLA DAINELIENĖ PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 23532/14)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2018 m. spalio 16 d.

Sprendime gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Dainelienė prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Ketvirtasis skyrius), posėdžiaujant komitetui, sudarytam iš:

pirmininko Faris Vehabović,
teisėjų Carlo Ranzoni,
Péter Paczolay

ir *skyriaus kanclerio pavaduotojo* Andrea Tamietti,
po svarstymo uždaramame posėdyje 2018 m. rugsėjo 25 d.
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos pilietė Dalia Regina Dainelienė (toliau – pareiškėja), 2014 m. kovo 18 d. Teismui pateikusi peticiją (Nr. 23532/14) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjai atstovavo Vilniuje praktikuojantis advokatas R. Mikulskas. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) atstovavo jos atstovė K. Bubnytė-Širmenė.

3. 2017 m. rugsėjo 13 d. skundas dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumo ir nešališkumo, garantuojamo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, perduotas Vyriausybei; likusi peticijos dalis paskelbta nepriimtina pagal Teismo reglamento 54 taisyklės 3 dalį.

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

4. Pareiškėja gimė 1944 metais ir gyvena Vilniuje.

5. 2009 m. balandžio 17 d. pareiškėjai pareikšti įtarimai organizavus didelės vertės turto iššvaistymą. 2009 m. gegužės 7 d. pareiškėjai pateikti atitinkami kaltinimai. Ji neigė savo kaltę.

6. 2011 m. liepos 22 d. Vilniaus apygardos teismas nutarė, kad pareiškėjai pateikti kaltinimai neteisingi, nes bendra tariamai iššvaistyto turto vertė nebuvo didelė. Teismas perkvalifikavo kaltinimus į mažiau pavojingą nusikalstamą veiką ir nutraukė baudžiamąjį procesą, suėjus senaties terminui.

7. Prokuroras pateikė skundą. 2011 m. spalio 27 d. Lietuvos apeliacinis teismas panaikino nutartį ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti Vilniaus apygardos teismui.

8. Iš naujo išnagrinėjęs bylą Vilniaus apygardos teismas 2013 m. birželio 10 d. nuosprendžiu pripažino pareiškėją kalta padarius nusikalstamą veiką ir paskyrė 12 000 litų (LTL) (apytikriai 3 475 eurų (EUR)) dydžio baudą. Pareiškėja taip pat buvo įpareigota atlyginti bendrovei patirtą žalą – 2 800 LTL (apytikriai 810 EUR) sumą.

9. Pareiškėja nuosprendį apskundė, bet 2013 m. spalio 18 d. Lietuvos apeliacinis teismas apeliacinį skundą atmetė ir paliko galioti žemesnės instancijos priimtą nuosprendį.

10. 2014 m. sausio 7 d. pareiškėja pateikė kasacinį skundą Lietuvos Aukščiausiajam Teismui. 2014 m. vasario 17 d. trijų teisėjų atrankos kolegija skundą atsisakė priimti, kadangi skundas neatitiko Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 368 § 2 ir 369 straipsniuose nustatytų reikalavimų (žr. šio sprendimo 15-16 punktus). Atrankos kolegijos pirmininkas, teisėjas V.G., buvo prokuroro, dalyvavusio pirmosios ir apeliacinės instancijos procesuose prieš pareiškėją, M.G. tėvas.

11. Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą sudaro du skyriai: civilinių bylų skyrius ir baudžiamųjų bylų skyrius. Baudžiamųjų bylų skyriuje dirba šešiolika teisėjų.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ

12. BPK 57 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad nušalinimą gali pareikšti įtariamasis, kaltinamasis, nuteistasis, išteisintasis, prokuroras, nukentėjusysis, privatus kaltintojas, civilinis ieškovas, civilinis atsakovas arba jų atstovai. Pagal BPK 57 straipsnio 2 dalį nušalinimas gali būti pareikštas ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui, ikiteisminio tyrimo teisėjui, teisėjui, teismo posėdžio sekretoriui, vertėjui, ekspertui ir specialistui.

13. Pagal BPK 58 straipsnio 1 dalies 1 punktą teisėjas negali dalyvauti procese, jeigu jis yra prokuroro toje byloje šeimos narys ar giminaitis.

14. Pagal BPK 59 straipsnio 1 dalį teisėjas privalo nusišalinti BPK 58 straipsnyje nurodytais pagrindais.

15. BPK 368 straipsnio 2 dalis nustato, kad kasaciniame skunde turi būti nurodyta: kasacinio teismo pavadinimas; skundžiamas teismo nuosprendis ar nutartis; teisiniai argumentai, pagrindžiantys BPK 369 straipsnyje nurodytą apskundimo ir bylos nagrinėjimo kasacine tvarka pagrindų buvimą (žr. šio sprendimo 16 punktą); kasatoriaus prašymas. Kasacinį skundą pasirašo kasatorius.

16. BPK 369 straipsnio 1 dalis nustato, kad įsiteisėję nuosprendis ar nutartis apskundžiami ir bylos nagrinėjamos kasacine tvarka, jeigu netinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas arba padaryta esminių BPK pažeidimų. BPK 369 straipsnio 2 dalis nustato, kad netinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas yra tada, kai netinkamai pritaikytos baudžiamojo

kodekso bendrosios dalies normos, taip pat, kai nusikalstamos veikos kvalifikuojamos ne pagal tuos baudžiamojo kodekso straipsnius, dalis ir punktus. Pagal 369 straipsnio 3 dalį esminiais BPK pažeidimais laikomi tokie BPK pažeidimai, dėl kurių buvo suvaržytos įstatymų garantuotos kaltinamojo teisės ar kurie sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį.

17. Pagal BPK 370 straipsnio 1 dalį apskūsti įsiteisėjusį nuosprendį ar nutartį leidžiama per tris mėnesius nuo jų įsiteisėjimo dienos. Pagal BPK 370 straipsnio 2 dalį kasacinio skundo padavimo terminas gali būti atnaujintas dėl priežasčių, kurias teismas pripažįsta svarbiomis.

18. Pagal BPK 372 straipsnio 2 dalį, jeigu nėra pagrindo gražinti skundą kasatoriui ir jis atitinka BPK keliamus reikalavimus, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ar šio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas sudaro trijų teisėjų atrankos kolegiją, kuriai perduodamas skundas ir byla. Pagal 372 straipsnio 3 dalį atrankos kolegija sprendžia kasacinio skundo priėmimo klausimą. Kasacinis skundas laikomas priimtu, jeigu už jį balsavo bent vienas iš atrankos kolegijos narių. Teisėjo dalyvavimas atrankos kolegijoje, sprendžiant joje kasacinio skundo priėmimo klausimą, netrukdo jam nagrinėti bylą pagal tą kasacinį skundą. Pagal BPK 372 straipsnio 5 dalį kasacinio skundo priėmimo klausimas išsprendžiamas nutartimi. Ši nutartis yra galutinė ir neskundžiama. Jeigu kasacinį skundą atsisakoma priimti, nutartyje išdėstomi tokio sprendimo motyvai.

19. BPK 374¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad priėmus kasacinį skundą ir nusprendus nagrinėti kasacinę bylą rašytinio proceso tvarka, bylos šalims pranešama, be kita ko, bylos nagrinėjimo data, bylą nagrinėsiančios teisėjų kolegijos sudėtis bei išaiškinama teisė pareikšti nušalinimus. BPK nenumato teisės bylos šalims, jog bus pranešama apie atrankos kolegijos sudėtį ir/ar galimybę pareikšti nušalinimus.

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMAS

20. Pareiškėja skundėsi, kad jos byla Lietuvos Aukščiausiajame Teisme buvo išnagrinėta šališkai ir neteisingai dėl į atrankos kolegiją paskirto teisėjo, kurio sūnus buvo prokuroras jos byloje. Ji rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, kurioje nustatyta:

„Kai yra sprendžiamas <...> jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą <...> teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas.“

A. Priimtinumai

1. Šalių teiginiai

21. Vyriausybė teigė, kad pareiškėja nepanaudojo veiksmingų vidaus teisinės gynybos priemonių. Jos manymu, pareiškėja privalėjo pašalinti trūkumus kasaciniame skunde ir teikti naują kasacinį skundą, nurodydama tariamai pažeistą nešališkumo principą. Tuo atveju, jeigu pareiškėja būtų praleidusi kasacinio skundo pateikimo terminą, ji būtų galėjusi paprašyti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jį atnaujinti (žr. šio sprendimo 17 punktą). Vyriausybė taip pat paaiškino, kad atrankos kolegijos sudaromos iš anksto Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko nutartimi. Tačiau kolegijas sugeneruoja kompiuterinė programa, todėl sudėties nustatymas buvo tiesiog techninis veiksmas. Nors vidaus teisė nenumatė pareigos informuoti kasatorių apie atrankos kolegijos sudėtį, ši informacija buvo kiekvieną mėnesį patalpinama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo tinklapyje. Todėl pareiškėja, patikrinusi kolegijos sudėtį internete, galėjo siekti teisėjo V.G. nušalinimo prieš atrankos kolegijai priimant nutartį. Tačiau ji to nepadarė.

22. Pareiškėja teigė, kad pakartotinis kasacinio skundo teikimas nelaikytinas veiksminga vidaus teisinės gynybos priemone. Pirma, vidaus teisė nenumato, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegijos teisėjų šališkumas būtų kasacinio skundo pagrindas. Antra, pareiškėjos nuomone, prašymas atnaujinti terminą kasaciniam skundui pateikti būtų buvęs neperspektyvus. Trečia, pareiškėja teigė, kad nėra įmanoma rasti nacionalinių teismų praktikos pavyzdžių, kuriuose būtų aptariama asmens teisė pareikšti nušalinimą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegijos teisėjui. Galiausiai, pareiškėja teigė, kad kasacinis skundas buvo pateiktas 2014 m. sausio 7 d. Tuo metu, informacijos apie Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegijos sudėtį nebuvo. Anot pareiškėjos, atrankos kolegija 2014 m. sausio 2 d. – 2014 m. sausio 31 d. laikotarpiui buvo sudaryta 2014 m. sausio 2 d. nutartimi. Atrankos kolegija 2014 m. vasario 3 d. – 2014 m. vasario 28 d. laikotarpiui buvo sudaryta 2014 m. vasario 3 d. nutartimi, kai jos kasacinis skundas jau buvo pateiktas. Pareiškėja tikino, kad tuo metu, kai teikė kasacinį skundą, ji negalėjo siekti teisėjo V.G. nušalinimo, nes Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegijos sudėtis keitėsi kas mėnesį, ir ji negalėjo žinoti, kad būtent tas teisėjas bus kolegijoje. Tai, kad teisėjas V.G. bus kolegijos sudėtyje, tapo aišku tik po to, kai ji gavo nutartį atsisakyti priimti jos kasacinį skundą.

23. Atsakydama Vyriausybė teigė, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegijų nutartys nėra skelbiamos, todėl neįmanoma rasti panašių atvejų pavyzdžių, tačiau tai nepaneigia tokios galimybės sėkmės.

2. Teismo vertinimas

24. Teismas primena, kad pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklę pareiškėjai iš pradžių privalo panaudoti vidaus teisinės gynybos priemones, kad Valstybės, prieš atsakydamos už savo veiksmus prieš Teismą, turėtų galimybę išspręsti kilusias problemas nacionalinės teisės pagalba. Įrodinėjimo našta, kad vidaus teisinės gynybos priemonės nebuvo panaudotos, siekiant įtikinti Teismą, jog vidaus teisinės gynybos priemonė atitinkamu metu buvo prieinama teoriškai ir praktiškai ir kad būtent ta priemonė būtų veiksminga pareiškėjo skundų atžvilgiu, suteikdama jam pagrįstą sėkmės perspektyvą, tenka Vyriausybei (žr. *Zdravko Stanev prieš Bulgariją*, Nr. 32238/04, § 29, 2012 m. lapkričio 6 d. ir jame paminėtas nuorodas). 35 straipsnis taikytinas, įvertinus praktines galimybes iš pareiškėjo pozicijos, siekiant užtikrinti veiksmingą Konvencijoje garantuojamų teisių ir laisvių apsaugą (*ibid*).

25. Teismas taip pat pakartoja, kad tuo atveju, kai yra kelios priemonės, iš pareiškėjo nereikalaujama panaudoti daugiau negu vieną (žr. *Karakó prieš Vengriją*, Nr. 39311/05, § 14, 2009 m. balandžio 28 d.). Taip pat pareiškėjas neprivalo keliskart kreiptis į tą pačią instituciją, kai buvo atmesti pirmesni jo skundai (žr. *NA prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 25904/07, § 91, 2008 m. liepos 17 d.; *Zdravko Stanev prieš Bulgariją*, Nr. 32238/04, § 29, 2012 m. lapkričio 6 d.).

26. Šioje byloje Teismas pastebi, kad „priemonė“, apie kurią užsiminė Vyriausybė, - tai ne skundas aukštesnės instancijos teismui, o kreipimasis į tą patį teismą, tai yra į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą. Kaip jau paminėta, Konvencijos 35 straipsnio 1 dalis paprastai nereikalauja, kad pareiškėjai kelis kartus kreiptųsi į teismą ar kitą instituciją, kuri jau atmetė pirmesnius jų prašymus (žr. šio sprendimo 25 punktą). Teismo nuomone, pareiškėjos bylos aplinkybėmis negalėjo būti pagrįstai tikimasi, kad ji pakartotinai teiks kasacinį skundą tam pačiam teismui ar prašys Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atnaujinti terminą kasaciniam skundui pateikti. Toliau Teismas atkreipia dėmesį, kad Vyriausybė nepridėjo praktikos pavyzdžių, kurie įrodytų pakartotinio kasacinio skundo teikimą esant veiksminga priemone aplinkybėmis, panašiomis į pareiškėjos situaciją.

27. Teismas taip pat pastebi, kad pareiškėja neturėjo galimybės siekti teisėjo V.G. nušalinimo prieš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį, nes tas teismas skundą nagrinėjo rašytinio proceso tvarka, o pareiškėja nežinojo atrankos kolegijos sudėties. Tiesa, kad, kaip pabrėžė Vyriausybė (žr. šio sprendimo 21 punktą), atrankos kolegijų sudėtys yra skelbiamos kiekvieną mėnesį Lietuvos Aukščiausiojo Teismo tinklapyje. Tačiau nėra aišku, ar pareiškėja žinojo, kada jos kasacinis skundas bus nagrinėjamas. Bet kuriuo atveju, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas privalėjo išaiškinti pareiškėjai, kur ir kada ieškoti informacijos apie atrankos kolegijos sudėtį.

28. Todėl Teismas atmeta Vyriausybės teiginį, kad pareiškėja nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių.

29. Toliau Teismas atkreipia dėmesį, kad šis skundas nėra aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio § 3 dalies a punktą. Jis taip pat pažymi, kad skundas nėra nepriimtinas kokiu nors kitu pagrindu. Todėl jį reikia pripažinti priimtinu.

B. Esmė

1. Šalių teiginiai

a) Pareiškėja

30. Pareiškėja tvirtino, kad teisėjas V.G. buvo asmeniškai suinteresuotas bylos baigtimi ir, kaip atrankos kolegijos pirmininkas, turėjo įtakos kitiems kolegijos nariams. Vis dėlto, jos manymu, bylos aplinkybės turėjo būti vertinamos objektyviuoju aspektu. Pareiškėjos nuomone, teisėjas V.G. privalėjo nusišalinti ir atrankos kolegijoje jos skundo nenagrinėti, nes jo sūnus buvo prokuroru jos baudžiamojoje byloje. Šiuo požiūriu pareiškėja rėmėsi BPK 58 ir 59 straipsniais (žr. šio sprendimo 13 ir 14 punktus).

31. Pareiškėja taip pat teigė, kad vidaus teisė nenumato galimybės nušalinti teisėją iš atrankos kolegijos tuo metu, kai nutartis, ar priimti kasacinį skundą, jau priimta. Reikalavimą nušalinti galima pareikšti tik po to, kai kasacinis skundas jau būna priimtas (žr. šio sprendimo 19 punktą).

b) Vyriausybė

32. Vyriausybė nurodė, kad teisėjo šališkumas turi būti vertinamas subjektyviuoju ir objektyviuoju aspektais. Vyriausybė teigė, kad šioje byloje nebuvo įrodymų, jog teisėjas V.G. turėjo asmeninį suinteresuotumą nepriimti pareiškėjos kasacinio skundo, ir laikėsi nuomonės, kad byla turėtų būti vertinama iš objektyviojo šališkumo perspektyvos.

33. Vertinant teisėjo šališkumą objektyviuoju aspektu, Vyriausybė teigė, kad pareiškėjos nuogąstavimai dėl teisėjo šališkumo negalėtų būti objektyviai pagrįsti. Vyriausybė tvirtino, kad asmeniniai teisėjo V.G. ir jo sūnaus, prokuroro, ryšiai buvo svarbūs, bet ne lemiami. Vyriausybė teigė, kad svarbiausios yra nacionalinės procedūros, užtikrinančios nešališkumą, ir taisyklės, reguliuojančios teisėjų nušalinimą. Šiuo požiūriu Vyriausybė nurodė, kad nacionalinė teisė numatė teisėjo, susijusio giminystės ryšiais su prokuroru tame pačiame procese, nušalinimą (žr. šio sprendimo 13 ir 14 punktus). Teisėjui nenusišalinus, įtariamasis, kaltinamasis, nuteistasis ar jų atstovai turėjo teisę teikti prašymą jį ar ją nušalinti (žr. šio sprendimo 12 punktą).

34. Vyriausybė paaiškino, kad sudarant kolegiją, pirmininkas tik patikrino, ar kasacinis skundas atitiko nacionalinėje teisėje keliamus formaliuosius reikalavimus. Todėl Vyriausybė teigė, jog pareiškėjos byloje sudarius atrankos kolegiją, pirmininkas nežinojo, kas jos byloje buvo prokuroru, ypač dėl to, kad pačiame kasaciniame skunde prokuroro vardas nebuvo nurodytas. Vyriausybės nuomone, tai, kad teisėjas V.G. buvo įtrauktas į atrankos kolegijos sudėtį pareiškėjos kasaciniam skundai nagrinėti, buvo „atsitiktinis administracinis neapsižiūrėjimas“ ir galėjo atsitikti tokioje mažoje, kaip Lietuva, šalyje.

35. Vyriausybė atkreipė dėmesį, kad šioje byloje visi trys atrankos kolegijos teisėjai balsavo prieš pareiškėjos kasacinio skundo priėmimą (žr. šio sprendimo 18 punktą). Nors teisėjas V.G. pirmininkavo kolegijai, neįmanoma nustatyti, ar jis turėjo įtakos kitiems teisėjams, todėl pareiškėjos nuogaštavimai dėl teisėjo šališkumo buvo nepagrįsti.

2. Teismo vertinimas

a) Bendrieji principai

36. Teismas primena, kad nešališkumas paprastai reiškia išankstinį nusistatymą ar tendencingumą, o tai, ar jis yra ar nėra įvertinama įvairiais būdais. Pagal Teismo nusistovėjusią praktiką, šališkumo buvimas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies požiūriu nustatomas taikant subjektyvųjį testą, kai atsižvelgiama į tam tikro teisėjo asmeninį įsitikinimą ir elgesį, tai yra, ar teisėjas buvo iš anksto nusistatęs ar tendencingas tam tikroje byloje; taip pat taikant objektyvųjį testą, tai yra, vertinant, ar pats teismas ir, be kitų aspektų, jo sudėtis turėjo pakankamai saugiklių tam, kad bet kokios teisėtos abejonės jo nešališkumu būtų pašalintos (žr., pvz., *Kyprianou prieš Kiprą* [DK], Nr. 73797/01, § 118, ECHR 2005-XIII; *Micallef prieš Maltą* [DK], Nr. 17056/06, § 93, ECHR 2009; *Morice prieš Prancūziją* [DK], Nr. 29369/10, § 73, ECHR 2015; ir *Kamenos prieš Kiprą*, Nr. 147/07, § 96, 2017 m. spalio 31 d.).

37. Subjektyviuoju aspektu Teismo jurisprudencija įtvirtina principą, jog daroma prielaida, kad teismas yra be išankstinio nusistatymo ar nešališkas. Daroma prielaida, kad asmeniškai teisėjas yra nešališkas, kol neįrodyta priešingai. Dėl reikiamų įrodymų pobūdžio, Teismas pirmiau minėtose bylose, pavyzdžiui, siekė išsiaiškinti, ar teisėjas demonstravo priešišumą ar nepalankumą dėl asmeninių priešasčių (žr. *Morice*, minėta pirmiau).

38. Objektyviuoju aspektu turi būti nustatyta, atskirai nuo teisėjo elgesio, ar yra aiškių faktų, kurie gali sukelti abejonių jo ar jos nešališkumu. Tai reiškia, kad, sprendžiant, ar tam tikroje byloje yra teisėta priežastis nuogaštauti, kad tam tikras teisėjas ar kolegija, nagrinėjanti bylą, stokoja nešališkumo. Šiuo požiūriu susijusio asmens nuomonė yra svarbi, bet ne

lemianti. Lemiami yra tai, ar nuogaštavimai gali būti objektyviai pateisinami (*ibid*, § 76).

39. Objektyvusis aspektas paprastai sietinas su hierarchiniais ar kitais teisėjo ir kitų proceso šalių ryšiais (*ibid*, § 77, ir *Mitrov prieš Buvusiąją Jugoslavijos Respubliką Makedoniją*, Nr. 45959/09, § 52, 2016 m. birželio 2 d. ir jame paminėtas nuorodas).

40. Šiuo požiūriu net numanymai turi svarbos arba, kitaip tariant, „teisingumą ne tik būtina vykdyti, jis dar turi būti ir matomas“. Grėsmė kyla pasitikėjimui, kurį teismai demokratinėje visuomenėje turi įkvėpti. Todėl bet kuris teisėjas, kurio nešališkumo stoka nuogaštauti yra teisėtų priešasčių, turi nusišalinti (žr. *Morice*, minėtas pirmiau, § 78 ir jame paminėtas nuorodas).

b) Principų taikymas šioje byloje

41. Taikant subjektyvųjį testą, Teismas pakartoja, jog daroma prielaida, kad asmeniškai teisėjas yra nešališkas, kol neįrodoma priešingai (žr. šio sprendimo 37 punktą). Teismo nuomone, šioje byloje įrodymų, kad teisėjas V.G. buvo asmeniškai šališkas, pateikta nebuvo.

42. Todėl byla turi būti nagrinėjama iš objektyviojo nešališkumo aspekto perspektyvos. Konkrečiau, Teismas turi atsakyti į klausimą, ar pareiškėjos nuogaštavimai dėl tam tikrų susidariusių aplinkybių, laikytini objektyviai pateisinami šios bylos aplinkybėmis.

43. Teismo nuomone, suprantama, kad pareiškėjai kilo abejonių teisėjo V.G. nešališkumu dėl to, kad jo sūnus, M.G., pareiškėjos byloje buvo prokuroru. Teismas atkreipia dėmesį į Vyriausybės pastabą, kad Lietuva yra maža šalis ir gali taip atsitikti, kad proceso bylos šalis su teisėju saisto giminytės ar kiti ryšiai (žr., *in fine*, šio sprendimo 34 punktą; žr. taip pat, *mutatis mutandis*, *Dorozhko ir Pozharskiy prieš Estiją*, Nr. 14659/04 ir 16855/04, § 53, 2008 m. balandžio 24 d.). Tačiau nagrinėdamas individualų skundą Teismas kiek tik įmanoma apsiriboja konkrečia byla (*ibid*). Be to, Teismas pakartoja, kad Susitariančiosioms Šalims kyla pareiga sukurti teisinę sistemą, kuri atitiktų Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje keliamus reikalavimus, kai nešališkumas neabejotinai yra vienas svarbiausių reikalavimų. Teismo užduotis – ne nurodyti konkrečias priemones, o nustatyti, ar Susitariančiosios Šalys pasiekė Konvencijoje keliamų rezultatų (žr. *Ramljak prieš Kroatiją*, Nr. 5856/13, § 30, 2017 m. birželio 27 d.).

44. Teismo nuomone, šie veiksniai yra itin svarbūs, atsakant į klausimą, ar teisėjas V.G. stokojo nešališkumo.

45. Vertindamas teisėjo V.G. ir prokuroro M.G. ryšį, Teismas pabrėžia, kad tai tėvas ir sūnus. Teismo nuomone, tokioje situacijoje, kaip ši, visų pirma, turėtų būti sistema, leidžianti užtikrinti, kad teisėjas negautų bylos, kurioje jo sūnus dalyvauja prokuroru, antra, jeigu teisėjas vis dėlto gavo tokią bylą, jis turėtų patikrinti, ar jo sūnus baudžiamajame procese dalyvavo

prokuroru. Deja, iš bylos aplinkybių matyti, kad sistemos nebuvo, o teisėjas V.G. nieko neinformavo apie tokias aplinkybes. Be to, Teismas atkreipia dėmesį, kad nacionalinė teisė nenumato reikalavimo kasaciniame skunde nurodyti prokuroro pavardę (žr. šio sprendimo 15 punktą).

46. Vertindamas M.G. dalyvavimą procese, Teismas atkreipia dėmesį, kad jis pateikė kaltinimus pareiškėjai, todėl jo vaidmuo procese buvo ypatingai svarbus.

47. Teismo nuomone, tai, kad toks artimas giminaitis kaip teisėjo, nagrinėjančio baudžiamąją bylą galutinėje instancijoje, sūnus buvo prokuroras pareiškėjos byloje sukompromitavo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nešališkumą ir sukėlė abejonių.

48. Atsižvelgiant į susidaryto įspūdžio svarbą, Teismas taip pat pabrėžia, kad neįmanoma nustatyti, ar teisėjas V.G. turėjo įtakos sprendžiant pareiškėjos kasacinio skundo priėmimo klausimą. Vis dėlto, galima pastebėti, kad teisėjas V.G. pirmininkavo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo trijų teisėjų atrankos kolegijai, todėl pareiškėja turėjo pagrindą manyti, kad jo vaidmuo priimant nutartį nepriimti kasacinio skundo buvo svarbus, o Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nešališkumas sukelti pagrįstą abejonių (žr., *mutantis mutandis*, *Ramljak*, minėtas pirmiau, § 39, ir *Morice*, minėtas pirmiau, § 89). Teismas taip pat atkreipia dėmesį, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriuje dirba 16 teisėjų (žr. šio sprendimo 11 punktą), todėl nemano, kad būtų kilę kokių nors praktinių sunkumų teisėją V.G. pakeisti kitu teisėju (žr., *mutatis mutandis*, *Ramljak*, minėtas pirmiau, § 39).

49. Galiausiai Teismas pabrėžia, kad skundžiamas trūkumas negalėjo būti ištaisytas. Nebuvo aukštesnės instancijos teismo, kuriam būtų galima situaciją apskusti, nes Lietuvos Aukščiausias Teismas yra galutinės instancijos teismas (paliginimui ir priešingai *Ramljak*, minėtas pirmiau, § 33). Šiuo požiūriu Teismas primena, kad savo praktikoje yra pabrėžęs proceso kasacijoje, - ypatingos baudžiamojo proceso stadijos su galimai lemiamais kaltinamajam padariniais, - svarbą (žr. šio sprendimo 16 punktą), kaip ir šioje byloje. Panaikinus nuosprendį, byla galėjo būti perduota žemesnės instancijos teismui nagrinėti iš naujo, iš naujo vertinant faktus ir teisės taikymą (žr. *Morice*, minėtas pirmiau, § 88).

50. Pirmiau pateiktų argumentų pakanka, kad Teismas padarytų išvadą, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegijos sudėtis neužtikrina jos nešališkumo ir neatitiko Konvencijos standarto objektyviuoju aspektu.

51. Todėl buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

4. Konvencijos 41 straipsnyje nustatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

53. Pareiškėja reikalavo 30 000 eurų neturtinei žalai atlyginti.

54. Vyriausybė teigė, kad suma pernelyg didelė, nepagrįsta ir neįrodyta.

55. Teismas pakartoja, kad jis negali spėlioti, ar proceso baigtis būtų kitokia, jeigu Konvencija nebūtų pažeista (žr. *Van Mechelen ir kiti prieš Olandiją* (50 straipsnis), 1997 m. spalio 30 d., § 18, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VII, ir *Dorozhko ir Pozharskiy*, minėtas pirmiau, § 64). Vis dėlto, akivaizdu, kad baudžiamasis procesas prieš pareiškėją neatitiko Konvencijos, ir tai pareiškėjai sukėlė kančias ir nusivylimą.

56. Šiuo požiūriu, vadovaudamasis teisingumo pagrindais, Teismas pareiškėjai priteisia 3 500 eurų neturtinei žalai atlyginti.

B. Bylinėjimosi ir kitos išlaidos

5. Pareiškėja taip pat reikalavo priteisti 1 500 eurų padengti išlaidoms, patirtoms Teisme.

6. Vyriausybė nurodė, kad atlygis pareiškėjos advokatui per didelis ir nepagrįstas.

7. Atsižvelgiant į Teismo praktiką, bylinėjimosi ir kitų išlaidų atlyginimas pareiškėjai priteisiamas tik tuo atveju, jei nustatoma, kad jos išties patirtos, būtinos ir pagrįsto dydžio. Nagrinėjamu atveju, atsižvelgdamas į turimus dokumentus, bylos apimtį ir pirmiau nurodytus kriterijus, Teismas mano, kad pagrįsta priteisti 500 eurų.

C. Palūkanos

8. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* peticiją priimtina.
2. *Nusprendžia*, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.
3. *Nusprendžia*:

a) atsakovė valstybė per tris mėnesius turi pareiškėjai sumokėti toliau nurodytas sumas:

i) 3 500 EUR (tris tūkstančius penkis šimtus eurų) ir bet kokius taikytinus mokesčius neturtinei žalai atlyginti;

ii) 500 EUR (penkis šimtus eurų) ir bet kokius pareiškėjai taikytinus mokesčius bylinėjimosi ir kitoms išlaidoms atlyginti;

b) nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

5. *Atmeta* likusią pareiškėjos reikalavimo dėl teisingo atlyginimo dalį.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2018 m. spalio 16 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Andrea Tamietti
Kanclerio pavaduotojas

Faris Vehabović
Pirmininkas